

Κανόνες Τραπεζικών Προβλέψεων και Αποτίμηση του Πιστωτικού Κινδύνου μετά την Κρίση

Αριστογείτων Καπερώνης, Αναστάσιος Δ. Τσάμης

Οι δραματικές αναταράξεις των χρηματαγορών και κεφαλαιαγορών στην διάρκεια της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης αποκάλυψαν σημαντικές αδυναμίες στην δομή των διεθνών λογιστικών κανόνων για τις εισηγμένες εταιρείες: των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων του IASB¹, για τις εταιρείες της ΕΕ, και των Αμερικανικών Γενικά Αποδεκτών Λογιστικών Αρχών (US GAAP) του FASB² για τις εταιρείες των ΗΠΑ.

Οι αδυναμίες αυτές, χωρίς να συνιστούν το βασικό αίτιο της Κρίσης, φαίνεται να συνέβαλαν σημαντικά στην επίταση των αποσταθεροποιητικών τάσεων και φαινομένων που την συνόδευσαν, ενώ παράλληλα θεωρήθηκε ότι διευκόλυναν την στρέβλωση των όρων ανταγωνισμού μεταξύ ευρωπαϊκών και αμερικανικών εταιρειών. Αυτός υπήρξε και ο λόγος, για τον οποίο η αντιμετώπιση τους ιεραρχήθηκε ως στόχος υψηλής προτεραιότητας από τις συναντήσεις των G-20.

Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στις αδυναμίες που επισημάνθηκαν στους τομείς :

- Επάρκειας των τραπεζικών λογιστικών προβλέψεων
- Εφαρμογής των αρχών αποτίμησης σε Εύλογες Αξίες (fair values)
- Ταξινόμησης των στοιχείων του Ισολογισμού στις προβλεπόμενες από τα λογιστικά πρότυπα κατηγορίες
- Λογιστικής μεταχείρισης των τιτλοποιημένων δανείων
- Εναρμόνισης μεταξύ ευρωπαϊκών και αμερικανικών λογιστικών προτύπων .

Συγκεκριμένα, οι ανωτέρω λογιστικοί κανόνες, ευρωπαϊκοί και αμερικανικοί, επικρίθηκαν ότι επέτρεψαν την άσκηση εκ μέρους των τραπεζών πολιτικών προβλέψεων, οι οποίες στην ουσία συνιστούσαν υποεκτίμηση των αναληφθέντων

¹International Accounting Standards Board: Πρόκειται για έναν ανεξάρτητο (15μελή), μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, Διεθνή Οργανισμό με έδρα το Λονδίνο και αντικείμενο την ανάπτυξη, προώθηση και εποπτεία της εφαρμογής λογιστικών κανόνων υψηλής ποιότητας και διεθνούς αποδοχής, σε συνεργασία με άλλες διεθνείς εποπτικές αρχές, εκπροσώπους του επιχειρηματικού κόσμου, επενδυτικούς φορείς, αναλυτές, εθνικές λογιστικές αρχές, ελεγκτικές εταιρείες και ακαδημαϊκούς παράγοντες.

² Financial Accounting Standards Board : Πρόκειται για ανεξάρτητο, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, αμερικανικό οργανισμό, υπεύθυνο από το 1973 για την ανάπτυξη και εφαρμογή στις ΗΠΑ γενικών αποδεκτών λογιστικών αρχών (GAAP) σε συνεργασία με την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και άλλους εθνικούς εποπτικούς, επενδυτικούς και επιχειρηματικούς φορείς.

πιστωτικών κινδύνων και απέτρεψαν τον έγκαιρο σχηματισμό αποθεματικών επαρκών για την απορρόφηση των ζημιών από την διόγκωση, στο αποκορύφωμα της κρίσης, των καθυστερημένων και επισφαλών δανείων.

Επικρίθηκαν επίσης για το γεγονός ότι οι κανόνες εκτίμησης τραπεζικών μεγεθών³ με βάση τις αρχές της λογιστικής της εύλογης αξίας (fair value accounting), οδήγησαν σε αποτιμήσεις οι οποίες δεν είχαν καμία σχέση με την πραγματική οικονομική τους αξία, όταν —ελλείψει ρευστότητας, κατά την διάρκεια της κρίσης— η ομαλή λειτουργία των σχετικών αγορών διακόπηκε. Οι σχετικές στρεβλώσεις μάλιστα εκτιμάται ότι επιτάθηκαν από την μη ομοιόμορφη εκ μέρους των τραπεζών κατάταξη των μεγεθών του ισολογισμού τους στις ευρύτερες κατηγορίες που προέβλεπαν τα λογιστικά πρότυπα, λόγω της πολυπλοκότητας των σχετικών κριτηρίων ταξινόμησης.

Επιπλέον, η λογιστική μεταχείριση που επιφυλάχθηκε στις ενοποιήσεις ισολογισμών, θεωρήθηκε ότι διευκόλυνε τις πρακτικές τιτλοποιήσεων δανείων (securitisation), που ακολούθησαν μαζικά οι τράπεζες πριν από την κρίση, με στόχο, μεταξύ άλλων, τον εξωραϊσμό της εικόνας των ισολογισμών από πλευράς ανειλημμένων κινδύνων. Από την άλλη μεριά, τα προβλήματα διαφάνειας και συγκρισιμότητας των τραπεζικών ισολογισμών φαίνεται ότι οξύνθηκαν και από τη μη πλήρη εναρμόνιση των ευρωπαϊκών προτύπων με τις αμερικανικές λογιστικές αρχές, με αποτέλεσμα να σημειωθούν αποκλίσεις όσον αφορά στους όρους ανταγωνισμού μεταξύ των πιστωτικών οργανισμών και στις δύο ακτές του Ατλαντικού.

Για την αντιμετώπιση των ανωτέρω προβλημάτων και δυσλειτουργιών, αναλήφθηκαν τα δύο τελευταία χρόνια σε διεθνές επίπεδο, στο πλαίσιο της γενικότερης δυναμικής για την αναμόρφωση της αρχιτεκτονικής των κανόνων εποπτείας των τραπεζών, πρωτοβουλίες ριζικής μεταρρύθμισης των λογιστικών προτύπων και αρχών, με στόχο την αξιοποίηση των διδαγμάτων από τις τραυματικές εμπειρίες της Κρίσης και την εξάλειψη των στρεβλώσεων στους όρους του τραπεζικού ανταγωνισμού. Με οδηγό τις συστάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας⁴, ο IASB έχει κινήσει ήδη τις διαδικασίες για την επεξεργασία και σταδιακή προώθηση ενός νέου πλέγματος λογιστικών προτύπων, σε αντικατάσταση του ΔΛΠ 39, του προτύπου που ενσωμάτωνε πριν από την Κρίση, όλο το σύστημα των λογιστικών κανόνων σχετικά με την αναγνώριση και αποτίμηση των μεγεθών των χρηματοοικονομικών μέσων (financial instruments) στους τραπεζικούς ισολογισμούς.

Σημειώνεται ότι οι συστάσεις της Επιτροπής επιχειρούν τον προσανατολισμό των λογιστικών κανόνων προς τις ακόλουθες κατευθύνσεις :

- Περιορισμό της εφαρμογής της Λογιστικής της Εύλογης Αξίας μόνο στις περιπτώσεις των χρηματοπιστωτικών μεγεθών, των οποίων οι αποτιμήσεις θα μπορούσαν να στηριχθούν σε αξιόπιστα δεδομένα.

³ Κυρίως του Χαρτοφυλακίου Συναλλαγών

⁴ Basel Committee on Banking Supervision, 2009, “Guiding principles for the replacement of IAS 39”

- Διαφοροποίηση των μεθόδων αποτίμησης όχι ανάλογα με το χρηματοπιστωτικό μέσο, αλλά ανάλογα με τους επιχειρηματικούς στόχους τους οποίους εξυπηρετεί η διακράτηση του μέσου από τους πιστωτικούς οργανισμούς⁵.
- Υιοθέτηση ευέλικτων κριτηρίων ταξινόμησης των λογιστικών εγγραφών, με βάση την οικονομική ουσία των υποκείμενων συναλλαγών και τον τρόπο διαχείρισης των σχετικών μεγεθών από τους πιστωτικούς οργανισμούς, στο πλαίσιο της εκάστοτε ασκούμενης χρηματοοικονομικής τους πολιτικής⁶, με παράλληλη διασφάλιση της διαφάνειας των σχετικών επιλογών.
- Ανάγκη έγκαιρου σχηματισμού λογιστικών προβλέψεων, με βάση εκτιμήσεις για το ύψος των αναμενόμενων ζημιών⁷ καθ' όλη την διάρκεια, μέχρι την λήξη, ενός χρηματοπιστωτικού μέσου, λαμβανομένης όμως υπόψη και της σχετικής εμπειρίας ζημιών κατά το παρελθόν, στην διάρκεια της ζωής ενός πλήρους οικονομικού κύκλου.

Τα αποτελέσματα της όλης μεταρρυθμιστικής προσπάθειας έχουν αρχίσει σταδιακά να γίνονται ορατά. Ήδη, ο IASB ολοκλήρωσε την πρώτη φάση αντικατάστασης του ΔΛΠ 39, προωθώντας⁸ κατά προτεραιότητα σχέδιο απλοποίησης των κριτηρίων ταξινόμησης των τραπεζικών μεγεθών σε δύο μόνον βασικές κατηγορίες : μέσα αποτιμώμενα με βάση το ιστορικό κόστος και μέσα αποτιμώμενα με βάση την εύλογη τους αξία.

⁵ Εάν το μέσο διακρατείται για εμπορικούς σκοπούς , με σκοπό την μεταπώληση του σε σύντομο χρονικό διάστημα , η αποτίμηση του με βάση τις αρχές της λογιστικής της εύλογης αξίας κρίνεται κατάλληλη. Αν το μέσο διακρατείται σε μακροπρόθεσμη βάση , η αποτίμηση με βάση τις αρχές του ιστορικού κόστους κρίνεται ως η πλέον ενδεδειγμένη.

⁶ Η Επιτροπή στην ουσία τάσσεται υπέρ της κατάργησης του συστήματος ταξινόμησης των τραπεζικών μεγεθών στην βάση αυστηρά προδιαγραφμένων αυθαίρετων αρχικών κριτηρίων και υπέρ της δυνατότητας των τραπεζών να μεταβάλλουν σε ορισμένες περιπτώσεις την σχετική δομή του ισολογισμού τους (πχ να πωλούν περιουσιακά στοιχεία τα οποία αρχικά είχαν την πρόθεση να τα διακρατήσουν μέχρι την λήξη τους, εφόσον έχουν μεσολαβήσει γεγονότα που οδήγησαν σε μεταβολή τα επιχειρηματικής στρατηγικής της τράπεζας) χωρίς ποινές και άλλους περιορισμούς , πέραν της διασφάλισης της απαραίτητης διαφάνειας προς τρίτους. (Basel Committee on Banking Supervision, 2009, “Guiding principles for the replacement of IAS 39”)

⁷ Ήτοι , ζητείται ο σχηματισμός προβλέψεων ανεξαρτήτως τυχόν ενδείξεων για πιθανότητα αθέτησης των υποχρεώσεων εκ μέρους των αντισυμβαλλομένων (όπως των δανειοληπτών στην περίπτωση που το χρηματοπιστωτικό μέσο αφορά χορήγηση δανείου).

⁸ Στο πλαίσιο ενός νέου λογιστικού προτύπου, του IFRS 9 το οποίο προβλέπεται να ολοκληρωθεί σε φάσεις. Η πρώτη φάση, η οποία αφορά την Ταξινόμηση και Μέτρηση των Χρηματοπιστωτικών Μέσων (Classification and Measurement of Financial Instruments) έληξε με την ανακοίνωση του τελικού σχεδίου τον Νοέμβριο του 2009, ενώ σε εξέλιξη βρίσκονται οι φάσεις που αφορούν την Μεθοδολογία Αποτίμησης της Μείωσης της Αξίας των Μέσων (Impairment) , την Ταξινόμηση και Μέτρηση των Χρηματοπιστωτικών Υποχρεώσεων (Fair Value Option for Financial Liabilities), καθώς και την Αντιστάθμιση των Κινδύνων (Hedging) . Η εφαρμογή του IFRS 9 εκτιμάται ότι θα αρχίσει από το 2013.

Στην πρώτη κατηγορία, εντάσσονται κυρίως τα χορηγούμενα δάνεια, οι μακροπρόθεσμες επενδύσεις σε ομόλογα και γενικά οι απαιτήσεις⁹ τις οποίες η τράπεζα συνάπτει με σκοπό την είσπραξη των συμβατικών ταμιακών ροών (cash flows), με την μορφή της αποπληρωμής του χορηγηθέντος κεφαλαίου και των οφειλόμενων τόκων¹⁰. Στην δεύτερη, εντάσσονται όλα τα άλλα χρηματοπιστωτικά μέσα του Ενεργητικού, η διακράτηση των οποίων αποσκοπεί σε πορισμό εσόδων από μεταπώληση, όπως ομόλογα του Χαρτοφυλακίου Συναλλαγών, μετοχές και παράγωγα¹¹.

Ακολουθεί, σε δεύτερη φάση, η μεταρρύθμιση των λογιστικών κανόνων για τον σχηματισμό των ετήσιων προβλέψεων έναντι επισφαλειών. Το θέμα όμως είναι περισσότερο περίπλοκο και οι ρίζες του εκτείνονται σε βάθος χρόνου πολύ πέραν της πρόσφατης κρίσης. Η τάση των τραπεζών να συμπιέζουν τα ποσοστά των προβλέψεων τους κατά την ανοδική φάση του οικονομικού κύκλου και να τα διογκώνουν καθυστερημένα, κατά την καθοδική φάση, όταν οι επισφάλειες έχουν ήδη αρχίσει να συσσωρεύονται, καθώς και οι επιπτώσεις αυτής της συμπεριφοράς στις μεταβολές της συνολικής πιστωτικής επέκτασης, έχουν ενοχοποιηθεί από τις εποπτικές αρχές και στο απώτερο παρελθόν¹², ως ένα από τα βασικά αίτια επίτασης των κυκλικών διακυμάνσεων της πραγματικής οικονομίας¹³.

Με τις συστάσεις της, η Επιτροπή της Βασιλείας, ακολουθεί την πάγια θέση των εποπτικών αρχών για την αντιμετώπιση του προβλήματος, επιχειρώντας να μετατοπίσει το κέντρο βάρους της πολιτικής προβλέψεων των τραπεζών, προς την κατεύθυνση της προληπτικής (ex ante) ενίσχυσης των σχετικών αποθεματικών, μέσω σχηματισμού γενικών προβλέψεων¹⁴, κατά την περίοδο των αλκυονίδων ημερών, με βάση εκτιμήσεις αναμενόμενων ζημιών ακόμη και επί των ενήμερων υπολοίπων, ικανών να παράσχουν τα κατάλληλα εφεδρικά κεφάλαια για την απορρόφηση των αυξημένων ζημιών στους καιρούς των ισχνών αγελάδων.

⁹Μία από τις σημαντικότερες επιπτώσεις των νέων ρυθμίσεων εκτιμάται ότι είναι η παροχή της δυνατότητας στις τράπεζες να παρακολουθούν ένα μεγαλύτερο, σε σχέση με το παρελθόν, όγκο κρατικών χρεογράφων και ομολόγων στο ιστορικό τους κόστος, αποφεύγοντας την επιβάρυνση των αποτελεσμάτων τους από την μείωση της αξίας των ανωτέρω τίτλων, ιδιαίτερα κάτω από τις τρέχουσες δυσμενείς συνθήκες που τείνουν να διαμορφωθούν για τα χρεόγραφα πολλών χωρών, λόγω αμφιβολιών για την ομαλή εξυπηρέτηση των αντίστοιχων υψηλών δημοσιονομικών χρεών.

¹⁰ Διατηρείται πάντως το δικαίωμα επιλογής, (Fair Value Option), του ΔΛΠ 39 για την δυνατότητα αρχικής ταξινόμησης ενός δανειακού τίτλου στα μέσα τα παρακολουθούμενα με βάση την εύλογη αξία, εφόσον με αυτόν τον τρόπο εξυπηρετούνται σκοπιμότητες από πλευράς αντιστάθμισης κινδύνων (hedging)

¹¹Με τις μεταβολές της εύλογης αξίας των μέσων αυτών να επηρεάζουν είτε τον λογαριασμό αποτελεσμάτων, είτε τον ισολογισμό, σύμφωνα με τα ήδη προβλεπόμενα από το ΔΛΠ 39.

¹² Τουλάχιστον εδώ και δύο δεκαετίες (μετά την κρίση των Savings and Loan Associations στις ΗΠΑ, περί τα τέλη της δεκαετίας του '80).

¹³ Πρόκειται για το γενικότερο πρόβλημα της Προ-κυκλικότητας, κατά το οποίο οι διακυμάνσεις του πιστοδοτικού κύκλου μιας οικονομίας κατορθώνουν να μεγεθύνουν, δρώντας αποσταθεροποιητικά, τις αντίστοιχες μεταβολές του κύκλου της πραγματικής οικονομίας.

¹⁴ Τσάμης, Α. Καπερώνης, Α., "IAS 39 and Supervision of Bank Capital Adequacy" Journal of Financial Decision Making, Volume 3, Number 2, December 2007.

Για την υλοποίηση των ανωτέρω συστάσεων, οι διεθνείς λογιστικές αρχές εξετάζουν δύο εναλλακτικούς τρόπους αναθεώρησης του υποδείγματος των βεβαιωμένων ζημιών (incurred loss model) του ΔΛΠ 39, το οποίο ακόμη και σήμερα χρησιμοποιούν οι τράπεζες για τον σχηματισμό των ετήσιων, ειδικών κατά βάση, λογιστικών τους προβλέψεων:

- Την μέθοδο της αρχικής, κατά την χορήγηση του δανείου, εκτίμησης της προσδοκώμενης πιστοδοτικής ζημιάς και της αντίστοιχης για την κάλυψη της ισόποσης πρόβλεψης.
- Την μέθοδο των δυναμικών προβλέψεων (dynamic provisioning), την οποία πρώτη εισήγαγε η Κεντρική Τράπεζα της Ισπανίας, το 2000.

Μέθοδος αρχικής εκτίμησης των αναμενόμενων ζημιών

Σύμφωνα με την πρώτη μέθοδο, οι ετήσιες προβλέψεις ενός δανείου υπολογίζονται με βάση την διαφορά που προκύπτει, κάθε χρόνο μέχρι την λήξη του δανείου, μεταξύ του ονομαστικού του επιτοκίου και του (μικρότερου) πραγματικού τελικού επιτοκίου (effective rate), το οποίο εξισώνει την παρούσα αξία των μελλοντικών —μετά την αφαίρεση των αναμενόμενων ζημιών— ταμιακών ροών (cash flows) του δανείου, με το ύψος της χορήγησης.

Με την μέθοδο αυτή, στην ουσία ασκείται πίεση στις τράπεζες να αποφεύγουν την υποτιμολόγηση του πιστωτικού κινδύνου, με τον καθορισμό των περιθωρίων (spreads) των χορηγήσεων τους σε επίπεδα ανεπαρκή για την απορρόφηση των αναμενόμενων, κατά την σύναψη του δανείου, μελλοντικών ζημιών. Σημειώνεται ότι η μέθοδος προβλέπει την συνεχή αναπροσαρμογή της παρούσας αξίας των μελλοντικών χρηματοροών (cash flows) του δανείου, (επομένως και συνεχή αναπροσαρμογή των αναμενόμενων ζημιών) σε όλη την περίοδο μέχρι την λήξη, με χρησιμοποίηση ως συντελεστή προεξόφλησης του αρχικού πραγματικού (effective) επιτοκίου.

Με αυτόν τον τρόπο, αν προκύψει ανάγκη σχηματισμού πρόσθετων ειδικών προβλέψεων, λόγω καθυστερήσεων στην αποπληρωμή του δανείου, επιτυγχάνεται ομαλότερη, σε βάθος χρόνου, απόσβεση των σχετικών ποσών, αποτρέποντας απότομες διακυμάνσεις της πολιτικής προβλέψεων και των αποτελεσμάτων των τραπεζών στις διάφορες φάσεις του οικονομικού κύκλου.

Μέθοδος των δυναμικών προβλέψεων

Η ισπανική προσέγγιση¹⁵ αποβλέπει στην ενίσχυση των αποθεματικών προβλέψεων των τραπεζών στην ανοδική φάση του οικονομικού κύκλου, με στόχο τον σχηματισμό εφεδρικών κεφαλαίων ικανών να απορροφήσουν τις αυξημένες υποχρεώσεις για διαγραφές στην διάρκεια της ύφεσης. Πρόκειται, στην ουσία, για μία διαδικασία ενσωμάτωσης αυτόματων αντικυκλικών σταθεροποιητών, στην όλη δυναμική της εξέλιξης των αποθεματικών προβλέψεων, η οποία έχει ως τελικό στόχο την άμβλυνση των προ-κυκλικού χαρακτήρα διακυμάνσεων στην πιστοδοτική πολιτική των τραπεζών.

Η μέθοδος αναπτύσσεται πάνω σε δύο άξονες :

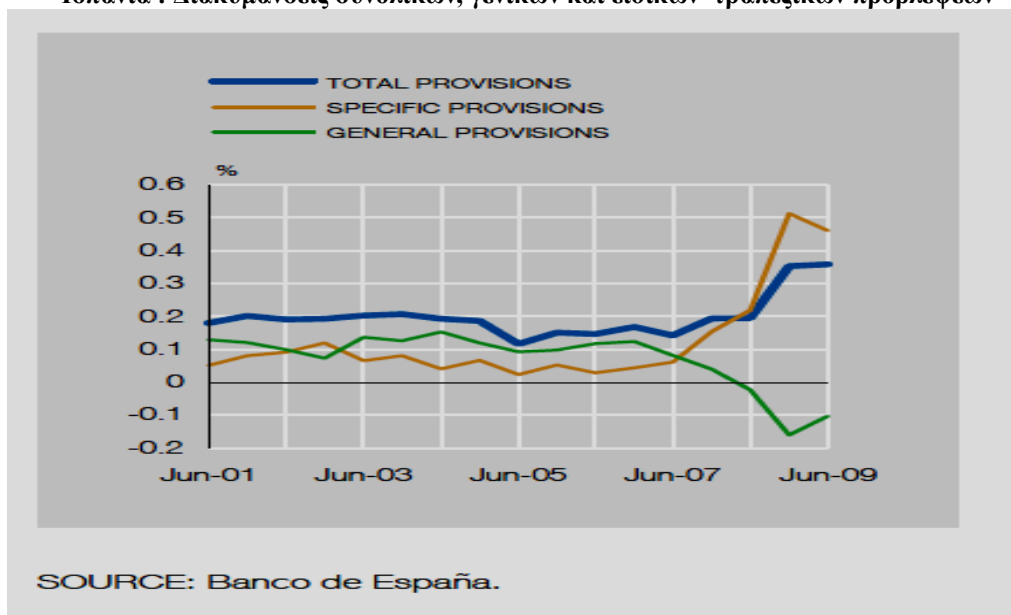
- Την ταξινόμηση του χαρτοφυλακίου των δανείων σε κατηγορίες πιστωτικού κινδύνου¹⁶
- Τον καθορισμό, για κάθε κατηγορία, δύο δεικτών: ενός δείκτη αναμενόμενου ποσοστού ζημιών επί της ετήσιας αύξησης των πιστοδοτικών υπολοίπων και ενός δείκτη αντιπροσωπευτικού του μακροπρόθεσμου μέσου ποσοστού προβλέψεων της συγκεκριμένης κατηγορίας κινδύνου κατά την διάρκεια του προηγούμενου οικονομικού κύκλου.

Στην διάρκεια της οικονομικής ανόδου, όταν το ποσοστό των ειδικών προβλέψεων που σχηματίζει μια τράπεζα υπολείπεται του μακροπρόθεσμου μέσου όρου, σχηματίζονται πρόσθετες γενικές προβλέψεις, ίσες με το ποσό που απαιτείται για την κάλυψη της σχετικής διαφοράς, οι οποίες και έρχονται να ενισχύσουν τις ετήσιες γενικές προβλέψεις, που αντιστοιχούν στις αναμενόμενες ζημιές από την αύξηση των χορηγήσεων. Στην διάρκεια της ύφεσης, οι ανωτέρω τάσεις αντιστρέφονται με τις ειδικές προβλέψεις να αυξάνονται και τον όγκο των χορηγήσεων να συστέλλεται, συνδυασμός που οδηγεί σε αρνητικά επίπεδα ετήσιων γενικών προβλέψεων και σε μείωση των σχηματισθέντων αποθεματικών (βλ. Διάγραμμα).

¹⁵Saurina, Jesús., 2009, “Loan loss provisions in Spain: a working macroprudential tool” Bank of Spain, Financial Stability Report, 26.11.09.

¹⁶Η Ισπανική Κεντρική Τράπεζα χρησιμοποιεί κλίμακα έξι γενικών κατηγοριών πιστοδοτικών κινδύνων, με τα δάνεια προς το Δημόσιο, τις τράπεζες και την στεγαστική πίστη στο χαμηλό τμήμα της κλίμακας και την καταναλωτική πίστη και τις χορηγήσεις προς ΜΜΕ στο υψηλότερο.

Ισπανία : Διακυμάνσεις συνολικών, γενικών και ειδικών τραπεζικών προβλέψεων

Πηγή : Saurina, Jesús., 2009, “Loan loss provisions in Spain: a working macroprudential tool” Bank of Spain, Financial Stability Report, 26.11.09.

Το ισπανικό σύστημα επομένως προσπαθεί να εξομαλύνει τις κυκλικές διακυμάνσεις των ετήσιων συνολικών προβλέψεων των τραπεζών, χρησιμοποιώντας ως ρυθμιστικό αντικυκλικό παράγοντα την προσαρμογή του ύψους των γενικών προβλέψεων. Η Τράπεζα της Ισπανίας πάντως εκτιμά ότι το σύστημα της παρέχει μία λογική βάση *ex ante* προσέγγισης των κινδύνων σε επίπεδο τραπεζών, αλλά και ένα αποτελεσματικό εργαλείο μακρο-εποπτείας των προβλέψεων σε επίπεδο τραπεζικού συστήματος και άμβλυνσης των προ-κυκλικών τους επιπτώσεων. Άλλωστε, αποτέλεσμα της εφαρμογής του συστήματος ήταν η ενίσχυση των ετήσιων γενικών προβλέψεων σε όλη την περίοδο μέχρι το 2007, γεγονός το οποίο επέτρεψε στην συνέχεια την ευχερέστερη απορρόφηση των επιπτώσεων από την αύξηση των ειδικών προβλέψεων λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης.

Ανεξάρτητα πάντως από την μέθοδο που θα επιλεγεί, η όλη προσπάθεια ενίσχυσης των γενικών, προληπτικού χαρακτήρα, προβλέψεων των τραπεζών τείνει να καταστεί, αν μάλιστα ακολουθηθούν οι συστάσεις, όχι μόνο της Επιτροπής της Βασιλείας αλλά και των άλλων εμπλεκόμενων στην μεταρρυθμιστική προσπάθεια διεθνών οργανισμών¹⁷, σε άσκηση σύνθεσης και αξιολόγησης ενός ευρύτατου πλήθους οικονομικών πληροφοριών, ικανών να επηρεάσουν τις αναμενόμενες ταμιακές ροές (cash flows) και τα χαρακτηριστικά πιστωτικού κινδύνου δανειοληπτών και χαρτοφυλακίων δανείων.

Ενδεικτικά και πέραν της αξιοποίησης της βάσης δεδομένων πληροφόρησης που προβλέπει η λειτουργία των εσωτερικών τραπεζικών συστημάτων rating των

¹⁷ Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και του Συμβουλίου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Financial Stability Board).

πελατών, ή της αξιοποίησης της επαγγελματικής εμπειρίας των τραπεζικών πιστοδοτικών στελεχών, οι συστάσεις των ανωτέρω οργανισμών επισημαίνουν την ανάγκη συνεκτίμησης:

- Δεδομένων μακροοικονομικού χαρακτήρα: εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας, τάσεις τιμών ακινήτων και πρώτων υλών, εξέλιξη δεικτών δραστηριότητας διαφόρων κλάδων, πορεία δεικτών πρόγνωσης της οικονομικής συγκυρίας.
- Των επιπτώσεων από τυχόν μεταβολές των προδιαγραφών των εσωτερικών συστημάτων αξιολόγησης του πιστωτικού κινδύνου των πελατών, αλλά και των μεταβολών στα συστήματα παρακολούθησης και ρευστοποίησης των απαιτήσεων που προβλέπει η οργανωτική δομή των πιστωτικών οργανισμών.

Εύλογα τίθεται στο σημείο αυτό και το ερώτημα: θα οδηγήσει η ανωτέρω μεταρρυθμιστική προσπάθεια σε σημαντική αύξηση των ετήσιων προβλέψεων, ως ποσοστού τουλάχιστον του όγκου των πιστοδοτικών χαρτοφυλακίων των τραπεζών; Βεβαίως εδώ αξίζει να επισημανθεί ότι το ζητούμενο της όλης προσπάθειας δεν είναι η αύξηση των συνολικών ποσοστών προβλέψεων, αλλά η αποτροπή της μείωσης τους στην φάση της οικονομικής ανόδου, κατά την οποία σημειώνεται και η μεγαλύτερη συσσώρευση πιστωτικών κινδύνων, λόγω επιτάχυνσης της πιστωτικής επέκτασης των τραπεζών και μάλιστα προς τους υψηλότερου κινδύνου πελάτες. Άλλωστε και στο ισπανικό σύστημα των δυναμικών προβλέψεων, καταβάλλεται προσπάθεια ώστε η ενίσχυση των γενικών προβλέψεων να μην υπερβεί ορισμένα όρια, προκειμένου να μην διαταραχθεί η ανάκαμψη της πραγματικής οικονομίας.

Τον σημαντικότερο πάντως ρόλο στην διαμόρφωση του τελικού αποτελέσματος από τις σχεδιαζόμενες αλλαγές, εκτιμάται ότι τον έχει η διαμόρφωση του γενικότερου οικονομικού κλίματος και η έκβαση των προσπαθειών για έξοδο από την κρίση. Ήδη, οι πιέσεις τις οποίες δέχθηκαν και εξακολουθούν να δέχονται οι αγορές δημοσίου χρέους των οικονομιών του Ευρωπαϊκού Νότου, με πρώτη την Ελλάδα, επιτείνουν το κλίμα οικονομικής αβεβαιότητας και αστάθειας, φέρνοντας στην επιφάνεια νέες πηγές συστημικού κινδύνου, με ευρύτερες επιπτώσεις στον πιστωτικό κίνδυνο και των ιδιωτικών επιχειρήσεων και των σχετικών δανειακών χαρτοφυλακίων.

Όταν τα spreads των κρατικών ομολόγων αυξάνονται δραματικά λόγω υποβάθμισης της πιστοληπτικής τους ικανότητας και υποδαύλισης των φόβων για ενδεχόμενα αθέτησης των δανειακών υποχρεώσεων, είναι προφανές ότι στην άνοδο τους συμπαρασύρουν και τα περιθώρια κινδύνου των τραπεζών και του λοιπού ιδιωτικού τομέα, ασκώντας πιέσεις για γενικότερη άνοδο και του επιπέδου των προβλέψεων και μάλιστα, ανεξαρτήτως θεσμικού πλαισίου.

Ανεξάρτητα όμως από τις δημοσιονομικές κρίσεις και τις επιπτώσεις τους στην προσπάθεια μεταρρύθμισης του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος, γεγονός είναι ότι οι μεταβολές στο καθεστώς των προβλέψεων και της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών, επηρεάζουν τις τάσεις στο κόστος του τραπεζικού

χρήματος, κρίσιμης μεταβλητής για την έξοδο της παγκόσμιας οικονομίας από την ύφεση. Κάτω από αυτό το πρίσμα, είναι εύλογη και η αισιοδοξία ότι η προσπάθεια ενσωμάτωσης στο λογιστικό και θεσμικό πλαίσιο εποπτείας των τραπεζών των ασφαλιστικών δικλείδων που θα αποτρέψουν μία νέα κρίση στο Μέλλον, δεν θα εξελιχθεί σε παράγοντα παρεμπόδισης της προσπάθειας εξόδου από την Κρίση την οποία βιώνουμε στο Παρόν.

Βιβλιογραφία

- Basel Committee on Banking Supervision, 2009, “Guiding principles for the replacement of IAS 39”, BIS ,Aug.2009.
- Basel Committee on Banking Supervision, 2008, “Addressing financial system procyclicality: a possible framework” Note for the FSF Working Group on Market and Institutional Resilience, BIS Sept 2008
- Basel Committee on Banking Supervision, 2009, “Strengthening the resilience of the banking sector” Consultative Document, December 2009.
- Financial Stability Forum, 2008, “Report of the Financial Stability Forum on Enhancing Market and Institutional Resilience” Apr.2008
- Financial Stability Forum, 2009, “Report of the Financial Stability Forum on Addressing Procyclicality in the Financial System” Apr,2009
- Financial Stability Forum, 2009, ‘Report of the FSF Working Group on Provisioning’ March 2009
- IASB, Exposure Draft ED/2009/12, “Financial Instruments: Amortised Cost and Impairment” November 2009.
- IASB Exposure Draft ED/2009/7 “Financial Instruments: Classification and Measurement” July 2009.
- International Monetary Fund, 2009, Global Financial Stability Report: “Navigating the Financial Challenges Ahead” October 2009.
- International Monetary Fund, 2009, “Crisis Management and Resolution for a European Banking System” by Wim Fonteyne, Wouter Bossu, Luis Cortavarria-Checkley, Alessandro Giustiniani, Alessandro Gullo, Daniel Hardy, and Seán Kerr, IMF Working Papers WP/10/70.
- International Monetary Fund: “Policies to Mitigate Procyclicality”, IMF Staff Position Note (prepared by J Andritzky, et al), May 2009.
- International Monetary Fund, 2010, Global Financial Stability Report “Meeting New Challenges to Stability and Building a Safer System”, April 2010.
- Saurina, Jesús., 2009, “Loan loss provisions in Spain: a working macroprudential tool” Bank of Spain, Financial Stability Report, 26.11.09.
- Tsamis, A., Kaperonis, A., “IAS 39 and Supervision of Bank Capital Adequacy”, Journal of Financial Decision Making, Volume 3, Number 2, December 2007.